79. Keskiviikkona 18 päivänä lokakuuta 1995

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi hovioikeuden päätösvaltaisen kokoonpanon väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta 2106

Hallituksen esitys 84/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 8/1995 vp

2) Hallituksen esitys laiksi oikeusrekisterikeskuksesta 2107

Hallituksen esitys 109/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 9/1995 vp

3) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1996 ..... ,,

Hallituksen esitys 67/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 15/1995 vp

4) Hallituksen esitys laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1996 perittävästä maksusta ..... ,,

Hallituksen esitys 93/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 16/1995 vp

5) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien eläkelain 10 §:n muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys 92/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 11/1995 vp

6) Hallituksen esitys laiksi sotilasavustuslain muuttamisesta 2113

Hallituksen esitys 105/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 12/1995 vp

7) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain 36 ja 40 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 120/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 13/1995 vp

8) Hallituksen esitys laeiksi evankelisluterilaisen kirkon eläkelain 1 §:n ja evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelain 1 §:n muuttamisesta 2114

Hallituksen esitys 116/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 14/1995 vp

Lähetekeskustelu

9) Lakialoite laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta ..... ,,

Lakialoite 42/1995 vp (Bremer ym.)

10) Lakialoite laiksi opintotukilain muuttamisesta 2117

Lakialoite 43/1995 vp (Aula ym.)

11) Lakialoite laiksi siviilipalveluksen korvaamisesta humanitaarisella työllä 2120

Lakialoite 45/1995 vp (J. Andersson ym.)

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho, Alho, Aura, Brax, Elo, Halonen, Huotari, Ihamäki, Kalliomäki, Karhunen, Karpio, Kiljunen, Korhonen R., Koskinen H., Kuisma, Lehtosaari, Leppänen P., Manninen, Mikkola, Mähönen, Nikula, Norrback, Olin, Partanen, Pekkarinen, Penttilä, Perho, Pesälä, Pietikäinen S., Pohjola M., Puhjo, Pulliainen, Ranta-Muotio, Rantanen, Rask, Rosendahl, Skinnari, Vehviläinen ja Väistö.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Rosendahl.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat R. Korhonen, Norrback, Puhjo ja Ranta-Muotio sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Brax, Elo, Huotari, Ihamäki, Karpio, Kuisma, P. Leppänen, Manninen, Mikkola, Nikula, Pekkarinen, Penttilä, Pesälä, M. Pohjola, Pulliainen, Rantanen, Rask, Rosendahl, Saari, Vehviläinen ja Väistö,
tästä ja huomisesta päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat Aho ja Olin sekä
tämän kuun 20 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Kiljunen.

Vahvistamatta jätettyjä lakeja

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on saapunut viisi lokakuun 13 päivälle 1995 päivättyä hallituksen kirjelmää sen johdosta, että tasavallan presidentti on sanottuna päivänä päättänyt jättää vahvistamatta ja palauttaa eduskunnalle
sen hallituksen esityksen n:o 3 pohjalta hyväksymän lain Argentiinan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja molemminpuolista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä,
sen hallituksen esityksen n:o 4 pohjalta hyväksymän lain Chilen kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja molemminpuolista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä,
sen hallituksen esityksen n:o 5 pohjalta hyväksymän lain Korean tasavallan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä,
sen hallituksen esityksen n:o 6 pohjalta hyväksymän lain Thaimaan kuningaskunnan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä
sen hallituksen esityksen n:o 7 pohjalta hyväksymän lain Vietnamin kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja molemminpuolista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.
Nämä kirjelmät on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi hovioikeuden päätösvaltaisen kokoonpanon väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 84/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 8/1995 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Hovioikeus ratkaisee yleensä asiat perinteisen lainsäädännön mukaan kokoonpanossa, jossa on kolme jäsentä. Viime vuosina on ollut kuitenkin käytännössä sellainen poikkeusmenettely lähinnä hovioikeuden ruuhkien vuoksi, että päätöksen tekee sellainen kollegio, jossa on kaksi hovioikeudenneuvosta sekä hovioikeuden esittelijä, jolla on myös samanlainen äänioikeus ratkaisua tehtäessä kuin näillä kahdella hovioikeudenneuvokselle. Tämä laki jatkaa tätä menettelyä muistaakseni vuoteen 97 saakka.

Minä en tiedä, onko tässä ollut mitään oikeusturvaa loukkaavia ilmentymiä, mutta katson, että tämä ei ole paras tapa asioiden oikeudenmukaiseksi ratkaisemiseksi, koska esittelijä, joka omaa samanlaisen äänioikeuden äänestystilanteessa kahden hovioikeudenneuvoksen kanssa,

on joka tapauksessa luonut asiaan ennakkoasenteen. On aina vaara, että myös hovioikeudenneuvokset, jotka ottavat asian käsittelyyn osaa, äänestystilanteessa automaattisesti ratkaisevat asian sen mukaan, kuin esittelijä on esitellyt ja äänestää.

Minä en ole esittänyt mitään vastalausetta tähän lakivaliokunnan mietintöön. Olen tuonut saman näkemyksen tuonut esille siellä. Olen sitä mieltä, että tämä ei ole paras mahdollinen ratkaisu. Tätähän on myös lääninoikeuksissa sovellettu. Tämä ei ole paras mahdollinen ratkaisu, ja tulevaisuudessa tähän asiaan pitäisi kiinnittää huomiota. Näissä tulee helposti yhden miehen ratkaisu, ts. esittelijän kanta on ratkaiseva. Hovioikeudenneuvokset eivät tutustu asiaan ja ratkaisevat sen mukaan, kuin esittelijä esittää ja äänestää.

Ed. L a x : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on aivan oikeutetusti sitä mieltä, että tämä ei ole paras mahdollinen ratkaisu. Tätä mieltä on kyllä myös koko valiokunta ollut ja itse asiassa hallitus jo esityksen antaessaan. Valiokunta on kuitenkin käsittelyn aikana varmistunut siitä, että oikeusturvaloukkauksia ei ole tullut, ja lakia jatketaan vain yhdellä vuodella. Se on juuri osoitus samasta varauksellisesta suhtautumisesta asiaan, jonka ed. Aittoniemi toi esille.

Ed. K u r o l a : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle toteaisin, että päätöksenteko ei ole pelkästään tässä istunnossa näitten puheenvuorojen varassa, vaan asiakirjat kiertävät sen jälkeen hovioikeudessa ja päätös annetaan vasta julkipanon jälkeen. Omakohtaisen kokemuksen nojalla, toimittuani kuusi vuotta esittelijänä, ei vaaraa ed. Aittoniemen näkemyksien toteutumiseen ole.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi oikeusrekisterikeskuksesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 109/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 9/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1996

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 67/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 15/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1996 perittävästä maksusta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 93/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 16/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien eläkelain 10 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 92/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 11/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre sanoi eilisessä välikysymyskeskustelussa, että hallituksen tavoitteena on estää kohtuut-

tomat ja päällekkäiset säästöt siten, että kaikkia tukimuotoja katsotaan kokonaisuutena erilaisten kotitalouksien kannalta. Onko hallitus onnistunut tässä tehtävässään?

Vattin tutkimus käytettävissä olevien tulojen muutoksesta osoittaa kuitenkin hallituksen erittäin pahoin epäonnistuneen tavoitteessaan, jonka ministeri Mönkäre eilen lausui. Tutkimus osoittaa, että palkansaajien keskimääräinen muutos on –500 markkaa kotitaloutta kohti. Yrittäjillä muutos on –1 500 markkaa. Tutkimuksen mukaan eläkkeensaajille tulee +300 markkaa ja ryhmälle "Muut" –2 400 markkaa. Maatalousyrittäjille muutos merkitsee 8 800 markan tulojen menetystä, kun kaikkien tulonsaajaryhmien keskimääräinen muutos on –800 markkaa. Tutkimus osoittaa selkeästi, mihin tulojen muutokset ja leikkaukset todella kohdistuvat voimakkaammin.

Hallituksen tavoite estää kohtuuttomat päällekkäiset säästöt ei toteudu ainakaan maatalouden kohdalla. Nyt esillä oleva asia, maatalousyrittäjien eläkelain 10 §:n muuttaminen, on hyvä esimerkki tästä. Hallituksen säästöohjelman mukaisesti MYEL-järjestelmään kohdennetaan ensi vuoden budjetissa 150 miljoonan markan säästöt ja seuraavina vuosina yhteensä 450 miljoonaa markkaa. Säästötoimillaan hallitus vaarantaa koko eläkejärjestelmän toimivuuden.

Hyvin useilta tahoilta kysytään, miksi valtio osallistuu MYEL-järjestelmän rahoitukseen. Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin, kuin vakuutusmaksut ja sijoituksien tuotot eivät riitä. Ensi vuoden budjetissa määräraha on vajaa 2 miljardia markkaa. Yllättävän vähän päättäjienkin taholla tiedetään, mikä on MYEL-järjestelmän historia ja toimintaperiaate.

Maatalousyrittäjien eläkelaki tuli voimaan vuonna 1970. Eläkejärjestelmä rakennettiin silloin kahdelle peruspilarille, eli rahoitus oli järjestettävä pysyvälle pohjalle ja toimeenpanoa varten oli perustettava oma eläkelaitos. Oli kaiken kaikkiaan kysymys hyvin mittavasta asiasta. Rahoituksen järjestäminen ei ollut suinkaan ongelmatonta. Vakuutettujen omarahoitusosuuden järjestämisessä oli alussa ainakin kaksi vaihtoehtoa: kerätä pääomaa elintarvikkeiden eli tuotteiden hinnoissa, niin kuin tapahtuu muussa tuotanto- ja palvelutoiminnassa nykyisin, tai rahoittaa eläkkeet yksinomaan valtion budjettivaroin.

Elintarvikkeiden hintapaineiden ollessa silloin varsin kovia osittain kovasta inflaatiopaineista johtuen varsinkin SAK:n ja vasemmiston puolelta päädyttiin vaatimuksiin, että otetaan käyttöön valtion budjetin kautta rahoitettava malli. Rahoituksen keskeinen elementti on maksualennusjärjestelmä, jossa valtio korvaa alhaisemman ja normaalin maksuprosentin välisen eron. Tätä kutsutaan ns. historialliseksi kompromissiksi.

Järjestelmä on toiminut tähän asti varsin kohtuullisesti. Eläkevakuutusmaksu on ollut maatalousyrittäjille oikeudenmukainen, ja eläkelaitoksen rahoitus on voitu turvata. Myös vakuutus on ollut kilpailukykyinen verrattuna vapaaehtoisen eläketurvan hankintaan, eli aina on kannattanut pitää MYEL-työtulo, joka on perustana vakuutusmaksuille, mahdollisimman korkeana. Merkittävä korjaus eläkeperusteisiin saatiinkin, kun tämän vuosikymmenen alussa työtulot nostettiin ajan vaatimalle tasolle.

Maatalousyrittäjien eläkelain voimaan tullessa eläkelaitos vakuutti kaiken kaikkiaan 400 000 viljelijää. 25 vuoden aikana heistä on jäänyt noin 80 prosenttia eläkkeelle. Maataloudessa tapahtuneen voimakkaan rakennemuutoksen johdosta vastaavaa määrää nuoria yrittäjiä ei ole tullut tilalle vakuutettujen piiriin. Eläkelaitoksella onkin ollut vuodesta 1987 enemmän eläkkeensaajia kuin vakuutusmaksun maksajia. Budjetin mukaan ensi vuonna eläkkeensaajia olisi 239 400 ja vakuutettuja vain 133 350.

Valtionosuuden vähentäminen 600 miljoonalla markalla koko vaalikauden aikana vaarantaisi koko eläkejärjestelmän toimivuuden. Se muuttaisi ratkaisevalla tavalla MYEL-järjestelmän keskeisintä pilaria eli maksualennusjärjestelmää. Järjestelmän synty ja toimivuus ovat nojanneet siihen olettamukseen, että vakuutuksen ottamiselle on yksittäisen vakuutetun näkökulmasta ollut aina mielekäs peruste eli vakuutuksen ottaminen on ollut kannattavaa.

Säästöjen toteuttaminen vaarantaisi tämän lähtökohdan, jolle vuonna 1969 tehty sopimus ja sen pohjalta säädetty laki perustuvat. Säästöohjelman toteuttaminen merkitsee vakuutusmaksujen yli kaksinkertaistumista. Yrittäjäkohtainen lisämeno nousisi kokonaisuudessaan lähemmäksi 10 000:ta markkaa.

Ennusteiden mukaan viljelijäväestön taloudellinen tilanne tulee kiristymään tulevina vuosina enemmän kuin minkään muun väestönosan, mitä edellä kertomani Vattin tutkimuskin osoittaa. Taloudellisessa ahdingossa moni viljelijä pyrkisi pienentämään työtuloaan tai luopumaan vakuutuksesta kokonaan, koska järjestelmä ei

anna korotetulle maksuosuudelle enää vastinetta. Tästä olisi seurauksena se, että Melan toiminta eläkelaitoksena kokonaisuudessaan vaarantuisi. Valtion säästötavoite ei toteutuisi, koska valtio joutuisi vastaamaan maksussa olevista MYEL-eläkkeistä. Jatkossa maatalousyrittäjän eläketurvan painopiste siirtyisi kansaneläkejärjestelmään lähes kokonaan verorahoilla maksettavaksi.

Arvoisa puhemies! Budjettiesityksen yleisperusteluihin on lisätty teksti, jonka mukaan: "Sosiaali- ja terveysministeriö selvittää ennen vuoden 1997 valtion talousarvioesityksen laatimista, miten maatalousyrittäjien sosiaaliturvajärjestelmien toimintaa voidaan kehittää siten, että kyseisillä toimilla saavutetaan hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa tarkoitettuja säästöjä järjestelmien tehokkuus ja jatkuvuus samanaikaisesti säilyttäen." Olennaista tässä on seuraava: "Valmistelussa otetaan huomioon hallitusohjelman hyväksymisen jälkeen tehdyt eläkepoliittiset ratkaisut." Niillä voitaisiin kompensoida tulevien vuosien säästöjen tavoitteita. Minusta on erittäin tärkeää, että ensi vuoden puolella tähän kysymykseen paneudutaan ja nimenomaan niin, että voitaisiin välttää tämä 600 miljoonan markan leikkaus, mikä on nyt budjetissa ja koskee maatalousyrittäjien eläkejärjestelmää. Näin voitaisiin estää tämän järjestelmän kaatuminen.

Kohdentaessaan keväällä säästöpäätökset MYEL-eläkejärjestelmään hallitus ei tutustunut järjestelmän rakenteeseen. Sama ongelma on havaittavissa LEL-eläkejärjestelmässä, jossa vuonna 1993 kerättiin vakuutusmaksutuloja 1,4 miljardia markkaa, mutta vastaavasti eläkkeitä maksettiin 3 miljardia markkaa. Erotus rahoitettiin valtaosaltaan työeläkejärjestelmän tasausrahastosta, johonka MYEL-järjestelmä ei kuulu. Tämän tasausrahaston varat kerätään veroluontoisilla maksuilla. Minusta tämä esimerkki osoittaa sen, että maatalousyrittäjien eläkejärjestelmä on joutumassa eriarvoiseen asemaan, jos hallitus toteuttaa säästöpäätöksensä esittämällään tavalla.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Maatalousyrittäjien eläkevakuutusjärjestelmä on syntynyt osana kokonaisvaltaista ratkaisua, osana pyrkimystä alentaa elintarvikkeiden hintaa. EU-Suomessa on EU-sopeutuksen myötä jo tuottajien tulotaso merkittävästi pudonnut. Samoin on tehty merkittävä siirtymäkauden sopimus. Tässä yhteydessä ei ole sovittu vakuutusjärjestelmän muutoksista. Nyt kun se näin jälkijättöisesti tulee tänne lainmuutosesityksenä, omalta kohdaltani näen, että maatalousväestön sosiaaliturvaan kohdistetaan kohtuutonta painetta. Näin ollen olisi suotavaa, että edelleen löytyisi eduskunnassa mahdollisuus rahoittaa tämä budjettimäärärahoista.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime eduskuntakaudella MTK-johtoisen hallituksen aikana oli selviä tabuja, suojeltuja koskemattomia alueita, ja eräs oli maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän valtiolle ja veronmaksajille aiheuttamat huomattavat kustannukset.

Edellinen hallitus puhui ja edelleenkin kepu puhuu työeläkevastuusta ja työeläkepommeista. Työeläkeläiset — palkansaajat ja eläkeläiset — ovat itse maksaneet eläkevastuunsa. Näin ei ole kuitenkaan maatalousyrittäjien osalta, joiden eläkesummasta, 2 miljardista eli 2 000 miljoonasta markasta, 70 prosenttia maksavat nämä samat palkansaajat ja eläkeläiset verorahojen kautta.

Viime kaudella ei kajottu lainkaan tähän järjestelmään. Nyt kajotaan vain 150 miljoonan markan osalta siihen 1 400 miljoonaan markkaan, jota verorahoin hoidetaan tänä aikana, jolloin sosiaaliturva- ja eläkejärjestelmät ovat tärisseet viime vuosina niin paljon, että ihmiset sen tietävät. Tältä osin järjestelmä on hyvä säilyttää, maatalousyrittäjien eläkelaki, nimenomaan lakisääteisenä eläkejärjestelmänä, mutta ei se enää ole pyhä alue, johon ei voida koskea, kun joka paikassa on rymissyt, niin kuin tiedetään.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lämsä perusteli, minkä takia hallituksen esitystä, joka on säästölaki, pienempään säästöön tulisi tyytyä. Minusta on hyvä, että tuli tällainen esimerkki jälleen esille. Vaikka keskustapuolue on ollut samoilla linjoilla hallituspuolueiden kanssa siinä, että on kyettävä leikkauksia tekemään, tässä taas tulee esiin se, että kun yksittäiseen tapaukseen tullaan, mikään ei sovikaan. Kiinnitti huomiotani ed. Lämsän puheessa se, että samalla, kun hän esitti tällä kohdalla pienempää säästöä, hän ei kuitenkaan tuonut esille, mistä muualta voitaisiin vastaava summa säästää. Minusta tämän tyyppistä keskustelua täytyisi nyt harjoitella tässä eduskunnassa. Muutoin myös opposition edustajilta puuttuu uskottavuus, kun he esittävät pienempiä säästöjä.

Ed. L ä m s ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki toi puheenvuorossaan esille juuri sen ajatuksen, minkä halusin puheenvuorossani todistaa eli sen, mihin perustuu tämän eläkejärjestelmän historia, sen peruslähtökohta. Elikkä oli selvästi havaittavissa, että ed. Rajamäki ei kuunnellut minun puhettani, ja voin kyllä hänen kanssaan tästä keskustella ihan lähemminkin.

Tämän eläkejärjestelmän lähtökohta on nimenomaan siinä, millä tavalla nyt eläkejärjestelmä tullaan rahoittamaan ja asetetaanko viljelijöitten osuus sitten hintoihin, niin kuin tapahtuu muussa tuotantotoiminnassa. Nimenomaan aikanaan katsottiin, ettei ole viisasta asettaa näitä menoja hintoihin, ja tätä kautta tultiin rahoitusmalliin, mikä nyt on ja minkä varassa tämä kokonaisuutena on toiminut.

Ed. Vehkaoja toi esille, että olisi esitettävä joitakin muita vaihtoehtoja, millä tavalla sama summa säästettäisiin. Toin esille sen, että maatalouteen kohdistuu 8 800 markan tulojen menetykset kotitaloutta kohti, kun keskimäärin niihin kohdistuu 800 markkaa. Minusta tätä taustaa vasten ei välttämättä tarvitse esittää vaihtoehtoja. Tällaisessa tilanteessa, kun ollaan koko eläkejärjestelmä romuttamassa, ei ole olemassa muita vaihtoehtoja enää maatalousmomentin sisällä kuin tuhota joitakin osia.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Aivan kuin eilen välikysymyskeskustelussa minä ihan lyhyesti lähestyn tätä asiaa yhtenä osana suuremman kokonaisuuden pohjalta. Tämä on hyvin merkittävä leikkaus maatalouden puolelta ja merkitsee selkeästi tulonmenetyksiä maataloudelle. Ovatko sosialidemokraatit miettineet yön pimeinä pitkinä tunteina sitä, että maataloutta lyödään nyt kahteen kertaan ja rankasti ja yksi osa on eläkekysymys. Siinä on tietysti monta muutakin ongelmaa ja pakosta onkin, kun tänne puhujankorokkeelle tulin tätä esittelemään.

Maatalous oli se, joka kärsi Euroopan unionin jäsenyydestä kaikkein eniten. Sen tulot romahtivat tietyillä alueilla käytännöllisesti katsoen nollaan. Nyt näissä leikkauksissa, mitä on tehty, on ensinnäkin puututtu maatalouden osalta pinta-alalisään, on avattu uudelleen kansallinen tukipaketti, tehty monta muuta sellaista säästöpäätöstä, jotka ovat koskeneet pelkästään maaseutua. Tämä eläkekysymys on yksi sellainen. Maatalouden lomitusjärjestelmä on yksi sellainen. Yksityistieleikkaukset ovat yksi sellainen. Tämä kokonaisuus koskettaa pelkästään maanviljelijää, joka jo Euroopan unionin jäsenyyskysymyksen pohjalta on todella ahtaalla erityisesti Etelä-Suomessa, missä viljelijät eivät saa kuin tuotantopanoksen viljan hinnasta, jos saavat sitäkään, kun viljat jäävät laariin makaamaan.

Nyt kun tehtiin myös palkansaajia ja muita koskeva säästöohjelma, eivätkö opintotuet, lapsilisät, sairauspäivärahat ja monet monet muut leikkaukset, joista erityisesti eilen täällä puhuttiin, ainakin osittain koske myöskin maatalousväestöä, sitä väestöä, jota koskee tämä eläkejärjestelmän muutos niillä seurauksilla, mitä ed. Lämsä täällä ansiokkaasti selvitteli?

Maaseutuväestöä, maatalousväestöä, jonka rungon pohjalla koko elävä maaseutu tällä hetkellä elää, lyödään nyt kaksin — kolminkertaisesti. Kukaan ei välitä siitä mitään, vaikka päivälehtien sivut ovat jo täynnä pakkohuutokauppoja.

Olisi mukava kuulla ed. Rajamäenkin, joka on oikein tunnettu maaseudun vihaaja, perusteellinen näkemys tästä. Mukava ja hyvä kansanedustaja olette muuten, mutta vihaatte maatalousväkeä. Olisi mukava kuulla, mitä mieltä te olette siitä, onko maaseutua lyöty kaksin — kolminkertaisesti ja maataloutta ja ovatko tämä järjestelmä ja nämä muutokset yksi osa tätä lyömistä.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni rungon ajattelin samalla tavalla kuin ed. Aittoniemi, eli asiani on maatalouden kokonaiskohtelu tämän hallituksen toimesta. Olin itse ministerinä siinä joukossa, joka kansallisen tukipaketin laati. Se oli tavattoman vaikea laatia jo niissä oloissa ja antoi sellaiset eväät, jotka hyvin huolestuttavan mielen toivat maataloutta ja meidän kaikkien syömää ruokaa — sen saantia, laatua ja määrää — kohtaan. Tuolloin laadittiin kuitenkin kotimainen tukipaketti, joka varmasti vaikutti monen viljelijän ja myös elintarvikeketjussa olevan työntekijän kantaan EU-jäsenyyden suhteen, vaikutti sillä tavalla, että kyllä-ääniä tuli hieman enemmän kuin eiääniä.

Nyt hallitus on todella pettämässä monella eri tavalla tämän paketin varaan tulevaisuuttaan rakentaneita ihmisiä ja perheitä ja niillä alueilla, jos alueellisesti katsotaan, missä kaikkein eniten muutoinkin kärsitään EU-jäsenyyden kielteisistä vaikutuksista, joita alkaa tulla esille.

Tältä osin esitys 150 miljoonan markan suu-

ruisen summan siirtämisestä aktiiviviljelijöiden vastuulle on sellainen, mikä nyt tarvittavaa hallittua rakennemuutosta romuttaa ja sillä tavalla johtaa kehitystä hallitsemattomaan tilanteeseen, vaikeuttaa sitä muutosta, mitä me väistämättä tarvitsisimme tässä maassa. Lisäksi tuo säästö toki voidaan löytää kyllä muualtakin. Vähän ymmärsin, että vastalauseessa olevalla mallilla tulisi säästöä runsaat 50 miljoonaa markkaa, kun hallituksen esitys johtaa 150 miljoonan markan säästöön, joka esitys ei ole ehkä kovin täydellinen sekään.

Ed. Rosendahl merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! On pakko oikaista ed. Rajamäkeä. Minä ihmettelen, että niin kokenut kansanedustaja täällä kertoo meille eläkeasioista sellaista tietoa, joka ei pidä paikkaansa.

Ed. Rajamäki, te sanoitte, että työeläkeläiset ovat itse maksaneet eläkkeensä ja maatalousyrittäjät eivät itse maksa eläkkeitään. Kuitenkin tilastot osoittavat, että esimerkiksi TELin mukaisista kaikista eläkkeistä enintään yksi kolmasosa maksuista kertyy eläkeläisten taikka työntekijöiden maksuista. Loppu maksetaan valtion varoista taikka työnantajan toimesta. Virkaeläkkeitä eivät valtion työntekijät tai virkamiehet maksa itse ollenkaan, samoin eivät kuntienkaan työntekijät eläkkeistään. Maatalouseläkkeistä on tilastojen mukaan maksettu keskimäärin suurin piirtein sama, mikä työeläkkeistäkin asianosaisten eläkkeensaajien toimesta.

Vielä on otettava, ed. Rajamäki, huomioon eläkelaissamme oleva tulevan ajan käsite. On täysin mahdollista, on esimerkkejäkin, että jo yhden kuukauden työssäoloaika on oikeuttanut täyteen 60 prosentin eläkkeeseen. Millä tavalla tässä on sitten ikään kuin maksettu koko eläketurva. Kysymys on sosiaalivakuutuksesta, jossa yhteiskunta pyrkii sosiaalivakuutuksen keinoin turvaamaan yhteiskunnallisia sosiaalisia riskejä. Maatalousväestö kuuluu samalla tavalla suomalaiseen todellisuuteen kuin muutkin väestöpiirit. Samanlaisia sosiaalisia riskejä on. Pidän tärkeänä eläkepoliittisena periaatteena, että yhteiskunta ei ylipäätäänkään luovu sosiaalisen riskin turvaamisen periaatteesta minkään yhteiskuntaluokan osalta.

Korostan vielä, että leikkaus kohdistuu nyt kaikkein pienimpiin eläkkeisiin. Maatalouseläkkeet ovat keskimäärin 700 markkaa kuukaudessa tällä hetkellä.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä on nähtävissä oikeastaan se hirviö, joka tässä talossa asustaa, eli eri ministeriöt eivät keskustele keskenään. Maatalouden leikkaukset on kohdistettu MMM:n piikkiin, mutta lieveilmiöt tulevat tässä tapauksessa sosiaali- ja terveysministeriön puolelta. Yhteensovittaminen olisi koko valtioneuvoston tehtävä. Tämä on vain pieni esimerkki siitä. Isompia esimerkkejä löytyy yrityspolitiikan puolelta, mutta maataloutta kosketellaan näin. Näiden asioiden yhteensovittaminen olisi ollut kuitenkin hyvin tärkeää, ennen kun esityksiä tulee.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Viime kaudella näimme selvästi, miten eri tavalla kohdeltiin eri väestöryhmiä, ja nimenomaan maatalousyrittäjät ja maanviljelijät eivät olleet säästötoimien kohteena. Päinvastoin EU:lla perusteltiin niin kotimaisia kuin muitakin poikkeusratkaisuja. Markkinoimismaksuja annettiin satojen miljoonien markkojen edestä anteeksi. Maatalouslomitukseen pantiin 200—300 miljoonaa markkaa budjetin 1 000 miljoonan markan päälle, kun samaan aikaan pienyrittäjiltä vietiin 50 miljoonaa markkaa, ainut lomitusraha, eli kyllä kohtelu oli kovin erilaista.

Nimenomaan ne, jotka väittivät rakastavansa maaseutua ja maataloutta, tekivät täällä kyllä kaikkensa tuhotakseen sitä. Nimittäin juuri se järjestelmä, mihin ed. Lämsä viittasi, että automaattisella kustannuskorvauksella perusteltiin sitä, että valtion pitäisi käytännössä maksaa eläkevastuut ja maatalousyrittäjien eläkkeet palkansaajien ja eläkeläisten verorahoista, jo osoittaa sitä maailman ainutlaatuisinta ja sairainta maataloustukijärjestelyä, joka meillä oli. Jos korot tai mitkä tahansa kustannukset nousivat, aina maanviljelijöiden maataloustuloa ja -tukia piti nostaa. Eli tämä järjettömyys on nyt teidän sylissänne, hyvät keskustapuolueen edustajat. Te näette, mihin älyttömyyksiin tämä homma meni.

Toinen asia on se, että nyt on 70-prosenttisesti verorahoista maksettava 2 miljardin markan potti ensimmäisen kerran säästöjen kohteena, siis siitä 1 400 miljoonaa markkaa, josta säästetään 150 miljoonaa markkaa. Eiköhän, hyvät ystävät, suhteellisuudentaju ja neljän vuoden takaisten tekojenne mittaamisen paikka ole nyt,

kun vertaatte tätä siihen, mitä neljän vuoden aikana tehtiin.

Ed. Lämsä: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki edelleen todisti sen, että hän ei ole perehtynyt tähän järjestelmään ja sen kokonaisuuteen. Hän toi esille puheenvuoronsa alkupuolella, että maatalouteen ei ole kohdistettu säästöjä edellisen hallituksen aikana. Se on silkkaa puppua. EU-ratkaisussa kohdistettiin 3 miljardin säästöt, jotka tullaan toteuttamaan myös tällä hallituskaudella, se sisältyy EU-pakettiin. EU-ratkaisun yhteydessä kokonaisuutena viljelijöiden ansiotasoa alennettiin 10—20 prosenttia, mitä ei tapahtunut missään muussa väestöryhmässä.

Mitä tulee maatalousjärjestelmään kokonaisuutena, siihen mitä siinä on tapahtunut, niin sitä järjestelmää ei ole enää olemassa. Ei ole enää mitään automaatiota. Tähän automaatioon eläkejärjestelmä ei kuulunut silloin eikä kuulu nytkään. Eli nämä tosiasiat tulee ottaa huomioon.

Haluan vielä todeta, että MYEL-eläkejärjestelmään, kuten ed. Kankaanniemi toi esille, me keskustassa esitimme vastalauseessa 50 miljoonan markan säästötavoitetta, eli emme lähteneet siitä, että siihen ei saisi koskea ollenkaan, vaan katsoimme, että tuollaisen säästön kanssa voidaan vielä elää.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Jos olen oikein ymmärtänyt, nykyisen hallituksen eräs keskeinen tavoite maatalouden ja maaseudun kohdalta on se, että rakennemuutosta nopeutetaan. Minä en oikein tahdo käsittää sitä, miten sopii yksiin se, että samalla nopeutetaan rakennemuutosta ja nostetaan nimenomaan sitä kustannusta, joka vaikuttaa siihen, että toisesta päästä purkautuu väkeä eläkkeelle.

Tässä käy joka tapauksessa, jos näin toimitaan, sillä tavalla, että niiden, jotka jäävät ammatin piiriin ja ovat aktiiviviljelijöitä, suhteellinen rasitus tästä eläkepommista, jos näin voi sanoa, kasvaa koko ajan. Minusta tässä ajaudutaan järjestelmään, joka tulee täysin mahdottomaksi aivan itsesiittoisesti.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Rajamäki on puoli vuotta ollut hiljaa ja kehränyt kuin kissa tyytyväisyydestä, kun maaseutua ja maataloutta on päästy lyömään hänen toiveidensa mukaisesti alaspäin, totaalisesti alas joka suhteessa. Tämä on vain yksi osa sitä. Mutta nyt hän on alkanut taas sitä ruosteista tahkoa vääntää uudelleen ja samalla äänenpainolla kuin aikaisemminkin, vaikka hän on jo kaikki saanut toteutettua.

Ed. Rajamäki — rouva puhemieskin pitää varmaan tarkkaan huolta siitä, että pysytään itse asiassa, ja siinähän tässä on pysyttävä — ette vastannut sanallakaan siihen, mikä on se kokonaisuus maatalouden osalta, jonka yksi pieni osa on tämä. Maataloutta on lyöty joka puolelta juuri sen mukaisesti, kuin demarit ja myös vasemmistoliitto ovat toivoneet. Tämä on yksi osa sitä, ja se päätyy maaseudun tukirakenteiden tuhoon. Tulette näkemään, kun katselette sanomalehtien pakkohuutokauppailmoituksia, mihin tämä johtaa. Ei teillä ollut, ed. Rajamäki, mitään vastausta kokonaisuuteen, mutta tahko lähti vain pyörimään taas niin kuin ennenkin.

Ed. Huuhtanen: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki ei pysty näkemään asiaa maanviljelijän kannalta.

Kun maatalousyrittäjien eläkejärjestelmä luotiin, lähdettiin liikkeelle nimenomaan siitä, että voitiin osa maataloustuesta suunnata eläkejärjestelmän rakentamiseen, ja näin on nämä vuodet toimittu. Se on ollut hyvä järjestelmä, se on taannut eläketason, joka on matalin työeläketaso; nimenomaan viljelijöitten eläketaso on matalin työeläketaso, mitä tällä hetkellä on. Tätä järjestelmää nyt ed. Rajamäki on murtamassa.

Kun asiantuntijat olivat valiokunnassa kuultavina, siellä todettiin, että tämä järjestelmä kestää 150 miljoonaa markkaa. Sen pitemmälle menevät omavastuuosuuksien lisäykset johtavat siihen, että järjestelmä on maanviljelijöille kannattamaton. Ajatteko te, ed. Rajamäki, sitä, että viljelijöitten tulisi pyrkiä yksityisvakuutuksien piiriin ja hoitaa sillä tavoin eläkeoikeutensa? Ette varmaan halua sitä.

Keskustan vastalause lähteekin siitä, että ensi vuodelle ollaan valmiita hyväksymään 50 miljoonan markan lisärasitus ja sitä voidaan kenties jatkaa tulevina vuosina, mutta tämä ohjelma, joka hallituksella on, 150 miljoonaa markkaa joka vuosi neljän vuoden aikana, on kestämätön tie ja tuhoaa tämän järjestelmän.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! En aio puuttua ed. Aittoniemen puheenvuoroon. Hänelläkin on tallella näköjään vanha MTK:n lahjoittama äänilevy, jota hän täällä neulallaan vinguttaa. Halusin puuttua vain siihen, etteivät

säästötalkoo ole mukavia minkään väestöryhmän osalta olleet. Minä puutun siihen suhteellisuuden ja oikeudenmukaisuuden periaatteeseen, jota viime kaudella ei noudatettu eli yksi väestöryhmä oli erityiskohtelun piirissä. Tältä osin nyt kyse siitä, että mittavaan valtion subventioon maatalouden eläkejärjestelmässä puututaan ensimmäisen kerran. Kyllä me tiedämme, mitä sairausvakuutuksen ja monien muiden järjestelmien osalta palkkatyötä tekeville on tapahtunut.

Toinen asia, ed. Lämsä: Romahdus maataloudessa on niin kauhea ja kuin törmäys tiiliseinään, nimenomaan, koska viime kaudella ylituotantoon ei puututtu. Päinvastoin edellinen hallitus pyrki sitä nostamaan korkealla tavoitehinnalla rahastaen ja siihen päälle vielä EU-tuet. Tämä aiheuttaa sen erittäin suuren ongelman plus se, että maatalouden sisällä ei tehty rakenteellisia uudistuksia, ei tuettu pienyritystoimintaa maaseudulla. Piti olla hehtaareja, että pääsi rälssiin, että sai 3 prosentin korolla lainoja. Koko järjestelmä on maho juuri sen takia, että siinä vanhakantaisesti isojen isäntien ehdoilla on pelattu.

Tässä suhteessa on minusta hyvin tärkeää juuri se, että nyt ollaan asettamassa maatalouspolitiikkaan ja EU-ilmastoon liittyvä työryhmä, joka lähtee selvittämään niitä selviytymisen avaimia, joita meidän nyt on otettava käyttöön. Tämä on yksi osa sinänsä totta kai aina kunkin väestöryhmän kannalta epämiellyttäviä ratkaisuja, mutta oikeudenmukainen se on siihen nähden, mikä jälki teiltä jäi viime kaudelta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi sotilasavustuslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 105/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 12/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain 36 ja 40 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 120/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 13/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. K a n k a a n n i e m i : Rouva puhemies! Lähetekeskustelussa käytin tästä puheenvuoron ja toivoin, että valiokunta paneutuisi asiaan huolellisesti. Vähän epäilyä jää, että toiveet eivät ole toteutuneet, koska mietintö on erittäin lyhyt ja ylimalkainen.

Tässä on kysymyksessä nykyisin Alko Oy:lle kuuluvan tutkimuksen ja alkoholin käytöstä aiheutuvia haittoja koskevan tiedotuksen, valistuksen ja muun terveyskasvatuksen siirtäminen Kansanterveyslaitokselle, Stakesille ja Tuotevalvontakeskukselle. Näin on pakko menetellä. Siirto on toteutettava EU-jäsenyyden takia. Saman syyn takia meillä alkoholihaitat kasvavat nopeasti, kun rajat avautuvat. Nyt kun enää ei voida hintaa eikä saatavuuden rajoittamista alkoholipolitiikan keinoina, juuri nämä asiat, jotka lakiesitykseen sisältyvät, ovat erittäin tärkeitä, koska ne ovat lähes ainoita käytettävissä olevia hallintakeinoja.

Esitys merkitsee sitä, että nämä tehtävät hajautetaan. Erityisesti huolta kannan alkoholipoliittisen tutkimuksen kohtalosta tämän mallin mukaisesti, jos näin toimitaan, niin kuin nyt on ehkä tapahtumassa. Nimittäin meillä on kansainvälisestikin erittäin korkeatasoinen alkoholipoliittinen tutkimus, ja nyt on vaara, että sen rahoitus ja toteuttaminen tulevaisuudessa tarpeitten kasvaessa heikkenee. Käy juuri Suomen kansan etujen vastaisesti. Tässä suhteessa esitys on hankala. Olisin toivonut, että tämä olisi saanut toisenlaisen muodon, mutta valiokunta on päätynyt näköjään yksimielisesti tähän kantaan. Täytyy jatkossa vielä palata asiaan.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! On ihan myönteistä, että hallituksen esitys laiksi alkoholilain 36 ja 40 §:n muuttamisessa voidaan toteuttaa. Olen eri mieltä hajauttamisesta kuin ed. Kankaanniemi. Mielestäni Stakesilla pitää olla tässä käsissään johtolangat.

Sen sijaan olen samaa mieltä ed. Kankaanniemen kanssa siinä, että meillä on tänä päivänä erittäin paljon alkoholin suurkuluttajia ja yleensäkin alkoholin käyttö on lisääntynyt maassamme. Se johtuu tietenkin tämän päivän tilanteesta täällä Suomessa, työttömyydestä ja monista muista ongelmista.

Kaikkein tärkeintä olisi kuitenkin ennalta ehkäisevä valistustyö alkoholin väärinkäyttöongelmissa ennen kaikkea nuorten kohdalta. Sen johdosta toivoisinkin, että nyt kun hallintoa keskitetään, viesti menisi myöskin Stakesiin siitä, että siellä ryhdyttäisiin toimenpiteisiin valistustoiminnan tehostamiseksi ja nimenomaan kuntien kautta, niin että kunnat järjestävät oppilaitoksissa ennalta ehkäisevää päihdevalistustoimintaa. Mutta siihen pitäisi myös liittää huumevalistustyö, joka on vieläkin tärkeämpää kuin päihdevalistustyö.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Meillä ed. Tykkyläisen kanssa taitaa olla vähän erilainen käsitys lain sisällöstä. Kaikki toiminnot ovat nyt olleet keskitettyinä Alkoon, ja esityksen mukaan ne hajautetaan Kansanterveyslaitokselle, Stakesille ja Tuotevalvontakeskukselle eli tapahtuu hajaantuminen eikä keskittyminen minun arvioni mukaan. Tarkkaan tästä ei selviä, miten tämä on ajateltu hajautettavaksi. Voi olla, että tästä saadaan kohtuullinenkin malli, mutta erityinen pelko on siitä, että tutkimustyö kärsii tässä tilanteessa.

Muuten olen aivan samaa mieltä, että nimenomaan tiedotusta ja valistusta, terveyskasvatusta alkoholin käytön osalta niin kuin myös huumeitten aiheuttaman kasvavan ongelman osalta on syytä tehostaa ja siihen pitäisi löytää uusia keinoja. Kunnat ovat taloudellisesti aika ahtaalla ja ovat vähentäneet tätä toimintaa jatkuvasti, eli kuntien toimesta tilanne ei näytä menevän parempaan suuntaan. Pitäisi löytää kokonaan uusia keinoja. Erityisesti erilaisille vapaaehtoisjärjestöille olisi syytä pyrkiä turvaamaan sellaiset resurssit, että ne myös pystyvät tekemään öisin ja iltaisin ja muina sellaisina aikoina, jolloin virastot ovat kiinni, sitä auttavaa, ohjaavaa työtä, jota todella tarvittaisiin.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemelle toteaisin, että itse näen asian niin, että Stakes on se paikka, joka hallitsee alkoholipolitiikan kokonaisuuden ja myös ne ongelmat, jotka tänä päivänä ovat olemassa. Sen johdosta on tärkeää, että siellä on valistustyöhön liittyvää toimintaa, mutta tietenkin on hyvä, jos sinne saadaan myös tutkimustoimintaan riittävät määrärahat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laeiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain 1 §:n ja evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelain 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 116/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 14/1995 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Lakialoite laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 42/1995 vp (Bremer ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Bremer: Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Tuulilasitarran piti tuottaa valtion kassaan 1 000 miljoonaa markkaa eli miljardin verran viime vuonna. Se tuotti vain runsaat 600 miljoonaa. Kaiken kaikkiaan se on vakuuttavasti osoittautunut hallituksen yhdeksi epäonnistuneimpia verotusmuotoja. Siitä tuli R-kirjalle — ei suinkaan valtiollemme, vaan R-kirjalle — yksityisen liikeyrityksen vuoden paras bisnes. Siitä tuli loistobisnes myös kirjapainolle Englannissa. Suomessa se synnytti eniten vain ärtymystä ja huonoa PR:ää hallitukselle ja paljon vähemmän rahaa kuin hallitus uskoi sillä saavansa.

Hämmästyttää, että hallitus sortuu uudelleen samaan kansalaisia ja veronmaksajia ärsyttävään marjanpoimintaan, semminkin kun perustelutkin ovat selkeästi muunneltua totuutta.

Tuulilasitarraministeri Arja Alho väittää kirjallisessa vastauksessaan 9.5.1995, että koska autoveron alennus vuonna 93 oli tarkoitettu pysyväksi, myös tuoton menetyksen korvaava vero on pysyvä. Näinhän ei suinkaan ole, vaan tuulilasiveromerkki nimenomaan säädettiin tilapäiseksi. Ministeri Alho väittää edelleen, että veron kantaminen on edullisimmin ja yksinkertaisimmin toteutettavissa veromerkkikantona. Jos veron tuotto jää vain runsaaseen 60 prosenttiin tavoitellusta ja jos parhaan bisneksen sen avulla tekevät yksityinen R-kirja ja kirjapaino Englannissa, kylläpä kovasti Juhlaviikkojen varainhoidolta vaikuttaa tällainen tuulilasitarravero.

On myös perusteltu, että R-kirja antoi parhaan tarjouksen merkin jakelutyön osalta. Ihmeteltäväksi jää, miksi eivät valtion omistamat Posti ja Autorekisterikeskus silti saaneet veromerkin jakelutehtävää. Olisihan jakelutyöstä peritty korvaus kuitenkin silloin jäänyt valtiomme suureen yhteiseen kassaan.

Hallitus yrittää parhaillaan vakuuttaa kansalle, että markkinat vahvistuvat, muun muassa sillä, että uusien autojen kauppa vilkastuu yli 80 000 rajan. Te tulette näkemään, että se ei yllä 80 000:een, sillä tuulilasiverotarra tulee marras- ja joulukuussa jarruttamaan uusien autojen kauppaa omalta osaltaan ratkaisevasti ja siirtämään suuren määrän autokauppoja ensi vuoden puolelle. Sekään ei liene ollut hallituksen tavoite tuulilasitarraveron keruussa.

Tuulilasitarraveron soveltamisessa syntyvä epäoikeudenmukaisuus tyrmää käytännössä lopullisesti veromerkin mielekkyyden. Tuulilasitarraverohan ei verota ajoneuvon käytöstä, vaan sen omistamisesta, eli toimitaan täsmälleen sellaisen verotusperiaatteen mukaan, josta nyt sanotaan pyrittävän pois kaikin keinoin kohti käytön, kulutuksen, verotusta.

Tuulilasitarraveron epäoikeudenmukaisuus kärjistyy auton osavuotiskäyttäjien kohdalla. Suurin osavuotinen autonkäyttäjäammattikunta on perinteiset rasvanahkaiset duunarit, työväestö. Kehotan jokaista, joka sitä epäilee, tarkistamaan vielä ennen lumien tuloa, paljonko vaikkapa lähinaapurustossa olevan Masa-Yardsin pysäköintialueella seisoo autoja nyt ja paljonko tammi — helmikuussa. Nyt niitä seisoo vielä puistojen nurmikoillakin, mutta tammi — helmikuussa ei tarvitse edes aurata kaikkia pysäköintikenttiä. Suurin kärsijä kokovuotisesta tuulilasitarraverosta on työväenluokka.

Suuria osavuotiskäyttäjiä ovat myös invalidit, liikuntavammaiset, kotiäidit ja perheen muksut kesäautoineen, lisäksi maamme noin 10 000 harrasteautoilijaa ja noin 20 000 veteraaniautojen harrastajaa, entisöijää, lisäksi vielä opiskelijat kautta maan. Kaikissa näissä täysimääräisen, koko vuoden kattavan tuulilasiverotarran pakkomyynti herättää katkeruutta hallitusta kohtaan hintaan, joka rahassa mitattuna on kuitenkin marginaalinen verotuotto.

Samalla, kun hallitus pureutuu sokeasti kiinni virkamiesten kehittelemään epäoikeudenmukaiseen tarraveroon, siltä valuu sormien läpi miljoonia markkoja ja ecujakin, kun se ei ole huomannut EU-maiden vignette-tienkäyttökorvausjärjestelmää taikka EU:n maakohtaisia tiemaksuja, kuten Itävallan, Sveitsin ym. Itävallassahan siirrytään kesällä 97 elektroniseen kilometripohjaiseen tienkäyttömaksujärjestelmään. Ruotsi puolestaan siirtyy jo ensi vuoden alusta Manner-Euroopan maiden käyttämään vignette-tienkäyttömaksuun. Samanaikaisesti Suomessa kysyn: Kuinka moni teistä tietää, mikä on vignettemaksujärjestelmä?

Tämän hallituksen edessä, joka notorisesti ei tunnusta eikä tahdo korjata virkamiestensä pieniäkään virhearvioita ja kansasta etääntyneitä laskelmia, en pidä vaivan väärtinä ehdottaa epäonnistuneesta tuulilasitarraverosta luopumista. Mutta sen verran kohtuutta, joustavuutta ja oikeamielisyyttä uskallan toivoa, että ehdottamani viiden kuukauden sovellutus tuulilasitarrasta hyväksytään. Sehän ei lisää kustannuksia miltään osalta mutta antaa kansainvälisen tavan mukaisen vaihtoehdon, joka on merkittävästi ihmisystävällisempi kuin tähän asti Suomessa koettu kiinteä kokovuotinen tuulilasitarravero. Kulmasta kulmaan puolitettu tarra on kolmion muotoinen ja erottuu helposti nelikulmaisesta ja on voimassaolon osalta siten varsin helposti tarkistettavissa. Käsitykseni mukaan se toimisi erinomaisesti. Vielä kerran toivon, että se saa myötäjäisikseen enemmistön puolelleen.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Bremer käytti varsin hyvän puheenvuoron ja kiinnitti tärkeihin näkökohtiin huomiota, muun muassa liikuntavammaisten invalidien tilanteeseen. Heille on välttämätöntä henkilöauton päivittäinen käyttö ja sen hankkiminen. He joutuvat kohtuuttomasti tämän valtiontalouden väärän tyyppiseen rahastuksen kohteeksi. Lakialoite on sinänsä kannatuksen arvoinen.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Tarravero oli käytössä joskus 70-luvun lopulla, ja kun viime hallituksessa mietittiin valtion rahakirstun täyttämistapoja, tämä nousi esille ja se malli otettiin käyttöön. Silloin oli esillä myös se, että olisi liikennevakuutuksen yhteyteen pantu ylimääräinen vero, joka korvaisi tämän. Se olisi sikäli paljon onnistuneempi tapa, että siinä auton arvo tai ainakin auton koko määrää maksun suuruutta. Jos auto on poissa käytöstä esimerkiksi tietyn osan vuotta, silloin verokin olisi tietysti poissa. Se olisi paljon kohtuullisempi. Saattaisi olla, että myös invalidit, joitten osalta nykytilanne on monella tavalla kohtuuton, pääsisivät oikeudenmukaisempaan kohteluun.

Silloin asia kaatui siihen, että vakuutusyhtiöt vastustivat erittäin jyrkästi ja osa ministereistä oli sitä mieltä, että ei niitä pidä ärsyttää. Olisi kuitenkin ollut paljon parempi tapa varmasti ottaa käyttöön tuo vakuutukseen liittyvä vero. Onhan nytkin liikennevakuutuksessa, autovakuutuksessa vero, joka peritään vakuutusmaksun yhteydessä ja tulee valtiolle. Atk-vaikeudet, joihin vakuutusyhtiöt silloin vetosivat, oli mielestäni aika lailla haettu syy.

Ed. Bremerin aloitteessa sinänsä on paljon hyvää, ja sitä varsinkin oppositiosta on oikein hyvä kannattaa ja toivottavasti hallituksestakin, kun hallituspuolueen edustaja tekee hyvän aloitteen. Mutta mielestäni vielä parempi olisi ollut se, jos olisi vakuutusjärjestelmään liitetty tämä koko maksu.

Ed. Laakso: Rouva puhemies! Olen allekirjoittanut ed. Bremerin aloitteen. Aikoinaan, kun auton käyttömaksusta päätettiin eduskunnassa, kuuluin niihin, jotka pitivät käyttömaksun käyttöönottoa haitallisena ja tarpeettomana.

Tässä yhteydessä on syytä todeta, aivan kuten ed. Bremerkin totesi, että ilmeisesti auton käyttömaksusta luopuminen ei ainakaan välittömästi tule kysymykseen. Sen sijaan käyttömaksun kohtuullistaminen tavalla, jota ed. Bremer aloitteessaan esittää, olisi hyvinkin paikallaan.

Tällainen viiden kuukauden ajalta suoritettava auton käyttömaksu olisi kohtuullista muun muassa niitä kohtaan, jotka ottavat auton käyttöön vuoden lopussa. Nythän he joutuvat maksamaan koko vuoden osalta. Luullakseni myös monet nuoret, jotka ottavat käyttöön halvan kesäauton, tällä hetkellä suhtautuvat varsin kriittisesti koko käyttömaksuun, koska käyttömaksu saattaa olla melkein yhtä kallis kuin koko auton hinta.

Luulen myös, että tällaisen viiden kuukauden käyttömaksun hyväksyminen saattaisi jopa lisätä valtion tuloja, sillä se varmasti voisi vaikuttaa omalta osaltaan siihen, että juuri tällaista lyhytaikaista käyttöä varten tarkoitettuja autoja tulisi enemmän.

Ed. J. Andersson: Rouva puhemies! Ed. Bremerin aloitteessa on asiaa, koska tarra ei todellakaan ole mikään vihreä vero. Kun kerran on maksettu kova hinta tarrasta, tekee mieli ajaa kunnolla, kun kerran on mennyt niin paljon maksamaan. Etenkin niillä ihmisillä, jotka ajavat kesämökille eivätkä pääse sinne millään muulla tavalla kuin autolla, on suuri houkutus ajaa myös talvella, kun kerran on mennyt maksamaan. Mielestäni on erittäin kannatettavaa, että olisi myös kesäautoilijoille tällainen mahdollisuus, jos kerran on pakko päästä jonnekin autolla, mutta ei halua käyttää sitä vuoden ympäri.

Ed. Saarinen: Arvoisa puhemies! Puheena oleva verotusmuoto on järjestelmänä hyvin ankara, raaka ja myös erittäin epäoikeudenmukainen. Tavoitteeksi tulisi laittaa, että tämän kaltaisesta verotuksesta voitaisiin täysin luopua ja tarvittavat varat, noin miljardi markkaa, kerättäisiin muulla tavalla. Jopa polttoaineveron korottaminen olisi oikeudenmukaisempaa kuin nykyinen järjestelmä, jossa veromerkeillä kerätään miljardi.

Tarravero onkin lähtenyt vain siitä, että valtio on minimoinut veron keräyskustannukset ja maksimoinut veron tuoton. Erityisen paljon toivoisin ymmärtämystä jatkokäsittelyssä sille, että otettaisiin erityisryhmien, nimenomaan invalidien, asema huomioon. Verottaja on lähtenyt siitä, että verottaja ei pysty yksilöimään, ketkä saisivat vapautuksen tarraverosta, ja on ohjannut invalidit sosiaaliviranomaisten puoleen, jotta verovelvollinen voisi pyytää esimerkiksi toimeentulotukea tarran maksamiseen. Miten sosiaaliviranomainen voi arvioinnin suorittaa, kuka tarvitsee toimeentulotukea tarran maksuun, kun ei sitä verottajakaan pysty tekemään?

Tässä on sen kaltaisia elementtejä, että tämä joutaa tulla uuteen harkintaan. Yritetään myötävaikuttaa siihen, että tämä saisi kohtuullisemman ratkaisun.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Tässä asiassa on sekin erikoisuus, että tässä katsotaan auton ikä. Se määräytyy vuoden 93 mukaan, sen jälkeen hankittu auto on uusi. Ilmeisesti minäkin pääsen kymmenen vuoden päästä uuteen autoon käsiksi, koska auto alkaa olla silloin kymmenen vuotta vanha kuitenkin.

Lisäksi tämä on määritelty rekisteröintihetken mukaisesti. Vaikka auto on ollut kymmenenkin vuotta pois käytöstä, kun se rekisteröidään, se katsotaan uudeksi autoksi. Tämä myös tekee aika lailla haittaa niille opiskelijoille, jotka ostavat ulkomailta halvan auton, joka on hyvinkin vanha, 10—15 vuotta vanha auto. Kun se rekisteröidään Suomessa ensimmäistä kertaa, se maksaa silloin täyden hinnan.

Kaiken kaikkiaan aloite on erinomaisen hyvä. Mitä ed. Saarinen sanoi tästä, on totta. Kyllä pitäisi päästä lippu ja lappu -systeemistä eroon kokonaisuudessaan. Muutamaa penniä bensan hinnassa ei huomaisi laisinkaan, ja kuitenkin sama tulo olisi saatavissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

10) Lakialoite laiksi opintotukilain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 43/1995 vp (Aula ym.)

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Lakialoitteessani ehdotetaan opintotukiuudistuksen jatkamista siten, että kodin ulkopuolella asuvien opiskelijoiden 20 vuoden ikään perustuvasta opintorahan porrastamisesta luovuttaisiin. Luopuminen tehtäisiin asteittain vuosien 96 ja 97 aikana, jolloin se tulisi valtiontalouden kannalta tietenkin helpommaksi. Tämän seurauksena alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden epäoikeudenmukainen asema korjaantuisi. Samoin esitän aloitteessa, että opintorahan ja sen asumislisän taso palautetaan Lipposen hallituksen tekemiä leikkauksia edeltävälle tasolle.

Tämä on suurin piirtein saman sisältöinen kuin lakialoite, jonka tein viime keväänä. Mielestäni tämä on kuitenkin ajankohtainen, koska hallitus on esittänyt omat suunnitelmansa säästää myös nuorten työmarkkinatuesta. Tätähän on perusteltu opintotuen ja työttömyysturvan yhteensovituksella, mutta jos nuoria todella halutaan kannustaa opiskelemaan, tulisi edes alle 20-vuotiaiden opintorahan olla kohtuullinen ja opiskeluun kannustava. Samoin hallitus aikoo tehdä opintorahasta myös opiskelijoiden sairasajan turvan — sitä en kannata — mutta tämäkin kaavailu tekee vain yhä kiireellisemmäksi sen, että opintorahan 20 vuoden ikään perustuvasta porrastuksesta luovutaan ja alle 20-vuotiaat saavat oikeuden saman suuruiseen opintorahaan kuin vanhemmatkin opiskelijat.

Myös Helsingin kaupunki on aivan äskettäin tehnyt aloitteen saman suuntaisesta opintotuen kehittämisestä niin, että sitä vähitellen kohennetaan vähimmäistoimeentulon takaavaksi.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula perusteli esityksen lyhyesti. Siinä hän tietysti viittasi siihen keväiseen lakialoitteeseen. Se on varmasti ajankohtainen, niin kuin ed. Aula sanoi, edelleen. Onhan tämä alle 20-vuotiaiden kohtelu meidän koko opintotukijärjestelmämme pahin epäkohta.

Ministeri Andersson keväällä lupasi, että asiaan nopeasti paneudutaan ja palataan. Hän kyllä aika pitkälle antoi ymmärtää, että ongelma, epäkohta, myös poistetaan. On erittäin hyvä, että ed. Aula on jälleen tehnyt aloitteen ja tuonut asian esille. Allekirjoitin aloitteen itsekin, koska tämä on pikaista korjausta vaativa asia kohtuullisuuden nimissä ja nuorimpia opiskelijoita ajatellen.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Ed. Kankaanniemi, tämä puheenvuoro oli sisällöltään normaali puheenvuoro.

Ed. K i v i n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Aulan tekemä aloite opintotuesta on erittäin kannatettava ja todellakin ajankohtainen. Ahon hallituksen aloittama opintotukiuudistus oli ja on edelleen tämän vuosikymmenen merkittävin sosiaalipoliittinen uudistus, mutta siihen tarvitaan toki vielä parannuksia. Voikin sanoa, että vasta ensimmäinen vaihe on toteutunut. Toisessa vaiheessa alle 20-vuotiaiden opintotuen taso pitää nostaa 20 vuotta täyttäneiden tasolle. Kolmas vaihe on se, että opintoraha nostetaan perustoimeentuloturvan tasolle. Silloin vasta voidaan puhua kannustavasta opintotukijärjestelmästä.

Olen kyllä huolestuneena seurannut sitä, mitä tekee Lipposen hallitus. Päinvastoin se on leikkaamassa opintotukea, sekä opintorahaa että asumislisää, samoin leikkaamassa muutenkin nuorten perusturvaa. Työmarkkinatukea leikataan ja pudotetaan osa nuorista kokonaan pois perusturvalta. Samaan aikaan vähän vanhemmalle väelle kyllä sallitaan kannustava tukijärjestelmä, kun tupon yhteydessä sovittiin, että vanhemmalla väellä on oikeus opiskella ansiosidonnaisella työttömyysturvalla. On sinänsä aivan hyvä asia, että siirrytään tämmöiseen kannustavuuteen. Mutta miksi kannustavuuteen pitää siirtyä nuorten kustannuksella, miksi ei myös nuorille voida taata kannustavaa opintotukijärjestelmää? Mielestäni hallituksen politiikka on selkeää ikärasismia.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Kun käsittelemme nyt ed. Aulan lakialoitetta, joka omalla tavallaan ehkä sisältää jotakin uutta eli porrasteista opintotukijärjestelmää, haluan kuitenkin käydä läpi muutamia historian aikakausia sen johdosta, että tiedetään, miten nämä asiat ovat lähteneet liikkeelle ja miten opintotuki yleensä on toteutettu. Otan vain lähiajan asioita tässä esille.

Kun ed. Aulan puolue oli edellisessä hallituksessa, yritimme voimakkaasti viedä läpi opintotukeen liittyviä uudistuksia ja ennen kaikkea tietenkin korkeakouluopiskelijoita koskevia uudistuksia, jotka koskivat myös tätä opintotuen ehtoa, 20 vuoden ikärajaa. Totesimme silloin, että se oli osittain keinotekoinen, ja olisimme halunneet silloin, kun meidän taloudellinen tilanteemme oli huomattavasti parempi kuin tänä päivänä, että hallitus, joka silloin toimi, olisi voinut myös nämä korjaukset tehdä. Mutta näin ei kuitenkaan tapahtunut ja näin nämä korjaukset jäivät tekemättä.

Opintotuki ei ole tasoltaan riittävä toimeentuloturvamuoto. Se on ihan totta. Se voidaan todeta vielä tämänkin hallituksen aikana, ja sen johdosta haluan todeta tässä pöytäkirjoihin, että meillä on parhaillaan sosiaali- ja terveysministeriössä työryhmä, jossa käsitellään ja tutkitaan sekä työttömyysturvaan liittyviä epäkohtia että myös opintotukeen liittyviä ongelmia.

Haluaisin tässä yhteydessä todeta, että vaikka opintotuesta on säästetty, pitää kuitenkin muistaa se tosiasia, että opintotukijärjestelmää ei ole romutettu kokonaisuudessaan, mikä on kaikkein merkittävin asia varmastikin tälle yhteiskunnalle ja tulevalle. Pitää muistaa se. Täällä joku edustaja puhui, että tärkein asia on romutettu. Tämä ei pidä paikkaansa. Meillä on opintotukijärjestelmä, jota tulee kehittää.

Minun mielestäni pitäisi löytää opposition taholta myös sellaisia esityksiä, joita voitaisiin käyttää hyödyksi hallituksen erilaisissa työryhmissä. Se on ihan oikean suuntaista, niin kuin tämä ed. Aulankin esitys ja ehdotus, mutta ehkä voidaan sanoa myös näin, että paremminkin voisi päästä tämän esityksen viemisessä eteenpäin siinä muodossa, että ed. Aula olisi yhteydessä suoraan sosiaali- ja terveysministeriöön ja siihen työryhmään.

Tiedetään, että me olemme käsitelleet jo nyt opintotukiuudistuksen siihen liittyvine säästöineen ja budjetin yhteydessä vain palataan markkamääriin, kun käsitellään ensi vuoden budjettia. Sen sijaan sisältöihin ei enää kovinkaan paljon tässä vaiheessa nyt eduskunnassa voida puuttua, ennen kuin tulee uudet esitykset sosiaali- ja terveysministeriön tutkimuksien tuloksena. Pikkuisen arvostelen kyllä lakialoitteen jättämisaikaa.

Mutta rohkaisen ed. Aulaa siinä, että opposition pitäisi omalta osuudeltaan kantaa oma vastuunsa kaikissa tämän maan asioissa niin, että heillä on todellisia ehdotuksia. Silloin kun on oikea ajankohta, ehdotukset tulisi tuoda esille. Sillä tavalla rakennetaan tätä maata, ei sillä tavalla, että arvostellaan, niin kuin eilen arvosteltiin välikysymyksen yhteydessä myös opintotukijärjestelmää. Pelkällä arvostelemisella ei mennä eteenpäin, vaan sillä tavalla, että tehdään yhteistyötä.

Nyt eduskuntalaitoksen toimintatapoja on uudistettu; niihin ei vielä, arvoisa puhemies, ole opittu, mutta opetellaan vähitellen. Toivoisin, että osattaisiin käsitellä asioita juuri oikealla ajalla, oikeassa paikassa ja myös oppisimme käyttämään puheenvuoroja siitä asiasta, mitä käsitellään. Silloin meidän etenemisemme eduskuntatyössä onnistuu ja myös saadaan hyviä tuloksia esimerkiksi opintotukilakiin liittyvissä uudistuksissa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että ed. Aula huomioisi myös sosiaali- ja terveysministeriössä tapahtuvan tutkimustyön ja ottaisi yhteyksiä siellä oleviin henkilöihin, jotta epäkohtia voitaisiin korjata. Itse tulen toimimaan juuri tällä tavalla, vaikuttamaan tämän työryhmän toimintaan.

Ed. J. Andersson: Arvoisa puhemies! Minäkin toivon, että ed. Tykkyläisen esiintuoma työryhmä nopeasti löytää ratkaisuja todella suu-

ren ongelman ja että ministeri Anderssonilta myös ehkä löytyy aikaa hieman hoputtaa työryhmää.

En ymmärrä ylipäätään, miksi alun perinkään tämmöinen ihan hassu ikäraja keksittiin ja mikä siinä oli ideana, sillä myös alle 20-vuotias haluaa olla riippumaton vanhemmistaan eikä halua elää kiitollisuudenvelassa. Vaikka vanhemmilla olisikin rahaa, on kuitenkin aina inhottavaa mennä pyytämään, ja usein heillä ei edes ole rahaa. Silloin on vielä vaikeampaa mennä, kun tietää, että vanhemmillakin tekee tiukkaa.

Oliko täällä sitten ajatuksena, että olisi pakollinen sapattivuosi tai joitakin pakollisia sapattivuosia kaikille nuorille? Se ei ole mitenkään erityisen fiksua, koska silloin voikin käydä niin, että ihminen tylsistyy ja motivaatio häipyy kokonaan eikä sitten myöskään, kun on täyttänyt 20 vuotta, haluakaan enää opiskella, vaan jää sohvalle makaamaan. Tämä on ollut alun perin aika hassu ikäraja.

Ed. A u l a : Herra puhemies! Kaikki puolueet olivat ennen vaaleja yksimielisiä siitä, että kiireellisin korjaus opintotukeen on juuri 20 vuoden ikärajan poistaminen. Juuri siitä syystä, että haluan tästä asiasta muistuttaa, olen nyt tehnyt tämän aloitteen toisen kerran. Budjettilait ovat parhaillaan valiokunnissa käsiteltävinä. Sikäli tämän aloitteen käsittely juuri nyt on erittäin ajankohtaista ja asia ehtisi mainiosti ensi vuoden budjettiin, mikäli eduskunnan enemmistö tämän korjauksen haluaisi tehdä. Opintotukilaki on sivistysvaliokunnassa nyt auki, koska siihen on tehty muita muutoksia, eli tämä aloite voidaan ottaa siinä yhteydessä aivan hyvin käsittelyyn.

Ed. Tykkyläinen, haluaisin muistuttaa, että ei kai valtiontalouden tila ollut parempi kaksi kolme vuotta sitten kuin nyt. Silloin kaksi kolme vuotta sitten, kun opintotukiuudistus aloitettiin, valtio otti velkaa jopa 80 miljardia vuodessa kattaakseen menoja, kun taas ensi vuonna velanotto on noin puolet tästä, 40 miljardin paikkeilla. Sekin on paljon, mutta kyllä se on vähemmän kuin pari kolme vuotta sitten. Eli kyllä nyt valtiontalouden tilanne on siinä suhteessa parempi.

Oppositio on tässä kyllä osoittanut maltillisuutta, koska ehdotan, että tämä uudistus tehtäisiin vaiheittain eli aloittaen korkeakouluista ja sitten ottaen keskiasteen oppilaitokset mukaan, jolloin kustannuksetkin jakautuvat tasaisemmin useammalle vuodelle.

Minusta nyt eduskunta voi aivan hyvin tästä päätöksen tehdä, jos vain enemmistö asian kannalle löytyy, koska tämä on kaikkein polttavin ongelma opintotukijärjestelmässä.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Siteerasin puheenvuorossani edellisen hallituksen aikakautta, jolloin ed. Aula totesi, että ei voida tehdä tätä korjausta alle 20-vuotiaiden kohdalla, silloin, kun te olitte hallituksessa. Sanoisin, että valtion taloudellinen tilanne oli erilainen kuin tänä päivänä. Siitä ei päästä mihinkään. Mutta valitettavasti loppukaudella keskustapuolue ajoi maan talouden erittäin vaikeaan tilanteeseen.

Mitä tulee alle 20-vuotiaiden tuen alentamiseen, vastauspuheenvuorossani haluaisin todeta, että tietenkin toivoisin, että tässä voitaisiin saada aikaan korjauksia. Toivotaan, että sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä voisi löytää tähän ratkaisun.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Olimme ed. Tykkyläisen kanssa viime kaudella sivistysvaliokunnassa ja muistelen, että me molemmat arvostelimme silloista hallitusta siitä, että tällainen keinotekoinen ikäraja on otettu käyttöön ja että alle 20-vuotiaille ei makseta opintorahaa samalla tavalla kuin vanhemmille opiskelijoille. Eli tässä suhteessa täytyy nyt kyllä sanoa, että olisi myönteistä, että me olisimme myöskin tänään samaa mieltä kuin ennen viime eduskuntavaaleja.

En ole myöskään ed. Tykkyläisen kanssa samaa mieltä siitä, etteikö tätä asiaa pitäisi juuri nyt pitää esillä. Jos me olemme, kuten ymmärsin ed. Tykkyläisen puheesta, sitä mieltä, että tämä on kipeä epäkohta ja tämä pitää poistaa, niin totta kai me eri keinoin, muun muassa tekemällä lakialoitteita tämän epäkohdan poistamiseksi yritämme vaikuttaa hallitukseen, jotta se toisi korjauksen tässä asiassa. Pidän ed. Aulan tekemää lakialoitetta tässä yhteydessä juuri tällä tavalla myönteisenä.

Muistelen, että ministeri Andersson antoi — tosin hieman epämääräiseksi jääneen — lupauksen siitä, että hallitus vielä tämän vaalikauden aikana tulee jollakin tavalla puuttumaan tähän epäkohtaan ja mahdollisesti sen myös korjaamaan. Tässä mielessä erilainen paine alhaalta käsin myös lakialoitteiden muodossa on välttämätöntä.

En sen sijaan yhdy ed. Aulan lakialoitteen perusteluissa olevaan kohtaan, jonka mukaan opintolaina muutettiin markkinakorkoiseksi siksi, että pyrkimys oli ehkäistä opiskelijoiden liiallista velkaantumista. Kyllä syynä olivat pank-

kien huolet siitä, että rahaa ei kerry riittävästi. Viime hallitus kuunteli tässä suhteessa pankkeja liikaa.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Kysymyshän oli, ed. Laakso, siitä, että opintorahan nostamisella pyrittiin estämään velkaantumisen kasvua. Muuten ed. Laakso käytti varsin hyvän puheenvuoron.

Mitä tulee käytyyn keskusteluun ja ed. Tykkyläisen puheenvuoroon, niin kiinnitän huomiota siihen, että ne vastalause-esitykset, mitä täällä viime kaudella oli muun muassa SDP:n toimesta, olivat satojen miljoonien aika utopistisia lisäysyrityksiä. Tässä aloitteessa, minkä ed. Aula on tehnyt, on aika maltillinen linja, eikä todellakaan ole suurista rahoista kysymys. Sinällään minä hyväksyn sen, että kaikkien tahojen täytyy, jopa opiskelijoiden, olla mukana säästötalkoissa, mutta mielestäni on hyvä, että tämä aloite on tehty. Tästähän voidaan, tämän sanon ed. Tykkyläiselle, ottaa vaikka osakin edes käsittelyyn nyt, kun talousarviolait ovat todellakin esillä. Ajankohta on juuri oikea ja paikallaan, ja voisimme näihin pahimpiin epäkohtiin puuttua.

Lopuksi kiinnitän huomiota siihen, että nyt ammattikorkeakoulussa opiskelevat rinnastetaan korkeakouluopiskelijoihin. Se on sinällään oikein, mutta tämä johtaa siihen, että aivan samanlaiset oppilaitokset, joista toisessa on kyltti "ammattikorkeakoulu" ja toisessa edelleen keskiasteen oppilaitoksen kyltti, ovat nyt tätäkin kautta joutumassa eriarvoiseen asemaan, kun kaikki oppilaitokset eivät pääse heti ammattikorkeakoulukokeilujen piiriin. On selvää, että tämäkin seikka, että ammattikorkeakouluissa on parempi opintotuki, johtaa siihen, että syntyy kahden kerroksen väkeä keskiasteen oppilaitosten osalta, ja se on mielestäni epäkohta, joka sekin edellyttää korjausta opintotukijärjestelmässä.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! En puutu ed. Ala-Nissilän muihin puheenvuoron kohtiin, kun hän arvosteli mielipiteitäni liittyen opintorahaan ja -tukeen. Puutun sen sijaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden kohtaan. Mielestäni on ihan oikein, että meillä on pystytty aloittamaan ammattikorkeakoulujärjestelmä, ja tilannehan on sellainen, että kaikkia oppilaitoksia ei saatu tämän järjestelmän piiriin. Sen sijaan on mielestäni tärkeätä, että ne opiskelijat, jotka ovat päässeet vakinaistettuihin ammattikorkeakouluihin, myöskin tulevat opintotuen piiriin. Se on merkittävä ja tärkeä asia, koska me emme voi ruveta arvioimaan, että tällaiset uudet opiskelijaryhmät voisivat jäädä opintotuen ulkopuolelle. Siitä meidän täytyy pitää kaikkien huolta, että myös uudet tulevat oppisuunnat ja linjat ja siellä olevat opiskelijat saavat heille kuuluvat etuudet.

Sanoisin vielä ammattikorkeakouluista sen verran, että on erittäin hyviä kokemuksia ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden asemasta. Tällä hetkellä muun muassa Saksa ja myös Hollanti ovat aika edellä näissä kysymyksissä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

11) Lakialoite laiksi siviilipalveluksen korvaamisesta humanitaarisella työllä

Lähetekeskustelu
Lakialoite 45/1995 vp (J. Andersson ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. J. Andersson: Arvoisa puhemies! Aloite olisi pieni asia koko Suomelle, mutta iso asia niille nuorille miehille, jotka ovat päättämässä, miten he aikovat viettää noin vuoden nuoruudestaan. Mielestäni olisi mielekkäämpää sekä yhteiskunnalle että etenkin näille nuorille miehille, että he mieluummin tekisivät humanitaarista työtä, kuin istuisivat vankilassa totaalikieltäytyjinä.

Kyseessä on erittäin pieni ryhmä, mutta aloite koskisi myös niitä, jotka tänään tekevät muuta sivarityötä jossakin Suomessa, mutta eivät koe sitä niin antoisaksi, kuin olisi humanitaarinen työ vaikka Bosniassa pakolaisleirillä. Mielestäni, jos ihmisillä löytyy motivaatiota auttaa toisia ja jopa vaarantaa oma henkensä sen vuoksi, heitä pitää myös kannustaa siihen valintaan ja antaa heille siihen mahdollisuus.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nuorilla ihmisillä ja vanhemmillakin on velvoitteita yhteiskuntaa kohtaan, ja maanpuolustustehtävissä on annettu mahdollisuus joko aseelliseen tai siviilipalvelukseen, jonka pitäisi vastata myös siihen osallistuvien so-

siaalisia ja yhteiskunnallisia näkemyksiä sekä omantunnonkysymyksiä. Tästä ei ole mitään tinkimistä enää mihinkään suuntaan. Ed. J. Anderssonin aloitteen tarkoituksena — hiukan karrikoiden — on se, että siviilipalveluksen sijasta annetaan mahdollisuus mennä Caymansaarille viettämään vuoden lomaa; voisi mennä esimerkiksi ulkomaille johonkin työhön, jolla ei ole käytännössä mitään tekemistä suomalaisen yhteiskunnan ja suomalaisten maanpuolustuksen kanssa.

Minun mielestäni on selkeät mahdollisuudet annettu, aseellinen palvelus tai siviilipalvelus taikka sitten tukka pois ja linnaan, jos ne eivät ihmistä kiinnosta, jos yhteiskunnallista vastuuntuntoa ei niin paljon ole. Siviilipalvelus vastaa niitä vaatimuksia tällä hetkellä, joita ihmisillä voi olla monistakin syistä. Tällaista jatkuvaa lipeämistä tiettyyn suuntaan, jossa siviilipalveluksesta on muodostettu jonkinlainen kesäloma miellyttävässä paikassa ulkomailla jakelemassa paketteja tai jotakin vastaavaa, en hyväksy ollenkaan.

Tietysti kunnioitan ed. J. Anderssonin näkemystä asiassa. Se on hänen näkemyksensä, mutta oman näkemykseni mukaan tässä on menty ihan tarpeeksi pitkälle jo tähänkin mennessä.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Jatkaisin siitä, mihin ed. Aittoniemi jäi. Kunnioitan todella jokaisen edustajan mielipidettä, mutta kyllä jokaisen suomalaisen miehen kunnia ja velvollisuus on suorittaa aseellinen palvelus. Aseelliselle palvelukselle on annettu aivan riittävästi vaihtoehtoja jo tällä erää. Meillä kieltäytyy noin pataljoonan verran miehiä asepalveluksesta joka vuosi. Jos haluaa tehdä humanitaarista työtä, sitä pystyy tekemään myös YK-joukoissa aivan yhtä hyvin, ja sille annetaan suurempi arvo kuin todellakin vähäisemmälle työlle.

Lakialoite on valitettavasti aivan tarpeeton. Ikävä sanoa toiselle edustajalle tämän hyvästä tarkoituksesta tällä tavalla.

Ed. L a a k s o : Arvoisa puhemies! Saattaa olla yllätys sekä ed. Aittoniemelle että ed. Myllyniemelle, että puolustusministeriössä on vakavasti harkittu, millä tavalla totaalikieltäytyjäongelmaan voidaan löytää sellainen ratkaisu, jossa vaihtoehto ei ole tukka pois ja linnaan. Ymmärrän tietenkin, että maailmankatsomuksensa pohjalta ed. Aittoniemi kannattaa tätä vaihtoehtoa.

Puolustusministeriössä on pohdittu sitä, että esimerkiksi lisättäisiin niiden järjestöjen määrää, jotka voivat palkata siviilipalvelusmiehiä suorittamaan siviilipalvelusta. Tällä hetkellä vuosittain vahvistetaan lista niistä järjestöistä ja tehtävistä, joihin siviilipalvelusmiehiä voidaan ottaa. Esimerkiksi silloin, kun puolustusministerinä toimi Elisabeth Rehn, listaa kyettiin laajentamaan huomattavasti juuri siihen suuntaan, joka tyydytti varsin monia niistä, joille toinen vaihtoehto olisi ollut kieltäytyminen myös siviilipalveluksesta.

Ensinnäkin on ed. Aittoniemelle syytä todeta, että vaihtoehtoja on kyllä enemmän, kuin te näytte tietävän. On ensinnäkin varusmiespalvelun suorittaminen, on aseettomana varusmiespalvelun suorittaminen ja siviilipalvelu. Tämän lisäksi on Jehovan todistajat vapautettu kokonaan palveluksesta.

Itse kannatan sitä, että edetään siihen suuntaan, kuin ed. J. Andersson aloitteessaan esittää. Tämä ei ole ristiriidassa niiden tavoitteiden kanssa, mitä todellakin puolustusministeriössä on. Eli lisäämällä sellaisten järjestöjen määrää ja laatua, jotka voisivat palkata siviilipalvelusmiehiä nykyistä mielekkäämpiin tehtäviin, voitaisiin samalla kaventaa totaalikieltäytyjien määrää.

Ed. J. A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies! Ed. Laakson puheenvuoro oli ilosanoma minulle. Kai meidän kaikkien toiveemme on rauha ja siihen pyrkiminen on pääasia. Keinot ovat vain erilaisia. Luulen, että humanitaarinen työ voi usein edistää rauhaa aivan yhtä hyvin kuin aseellinen palvelu, jos ei paremminkin. Minulla on ystäviä, jotka ovat olleet esimerkiksi Bosniassa, entisessä Jugoslaviassa, pakolaisleirillä. Voin kertoa, että se ei ole lomaa, vaan todella raakaa työtä ja erittäin opettavaista nuorille ihmisille. Ehkä se tekee vähän kyyniseksi, mutta se näyttää myös maailman raakuuden.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Jos meillä toimitaan sillä tavalla kuin Jehovan todistajat ja rauhanaktivistit asiaa ajavat, se ei ole mahdollista. Sen täytyy syntyä maailman laajuisena sopimuksena, että miekat taotaan auroiksi. Auroillakaan ei nykyisin ole mitään tekemistä, kun maajussit tapetaan eläkevakuutusmaksuilla, joista aikaisemmin puhuttiin.

Totean ed. Laaksolle, etten minä niin tyhmä ole, etten tiedä Jehovan todistajien oikeuksista. Minä puhuin nyt vain pelkistetysti tämän esityksen ja tämän esityksen perustelujen pohjalta.

Mitä tulee puolustusministeriöön, minä en enää yhtään ihmettelekään, että puolustusministeriössä kaavaillaan tämän tyyppisiä asioita, kos-

ka meillähän ei ole vuosikausiin ollut kunnon puolustusministeriä, sellaista joka tietää yleensä puolustusasioista yhtään mitään. Minä näitä naisia, jotka ovat olleet puolustusministerinä — tällä hetkelläkin ministeri Tainaa — kunnioitan ihmisinä kovasti, mutta ei hänellä mitään tietämystä ole siitä, kuinkapäin tykki suunnataan ja kuinka sillä ammutaan. Minä ihmettelen, että Suomessa on yleensä naisia nimitetty puolustusministeriksi.

Se osoittaa juuri, että tämän tyyppisiä suunnitelmia sieltä alkaa tulla, kun puolustusministerillä ei ole minkäänlaista käsitystä puolustusvoimien tehtävästä tai toiminnasta. Tällaisten puolustusministerien päätä voidaan kääntää ihan kuinka vain, kun ei ole kunnon puolustusministeriä. Puolustusministerin kuuluu olla mies ja henkilö, joka tietää sotilaallisista toimista ja maanpuolustustyöstä eikä mikään humanisti. Muuten tulee juuri, ed. Laakso, tällaisia näkemyksiä, jos pitää paikkansa se, mitä te sanotte puolustusministeriössä olevan vireillä.

Ed. T a r k k a : Herra puhemies! Olen samaa mieltä ed. J. Anderssonin ja ed. Laakson kanssa siitä, että on parempi, että siviilipalvelusmiehet tekevät jollakin tavalla hyödyllistä ja järkevää työtä kuin että he vetelehtivät ja turhautuvat. Siinä suhteessa minusta tämän aloitteen perusidea on ihan järkevä ja hyvä.

Mutta tähän suuntaan täytyisi edetä siinä marssijärjestyksessä, jota ed. Laakso esitti, nimittäin että etukäteen määritellään, mitkä ovat ne järjestöt ja tehtävät, joissa tämmöinen on mahdollista. Tämän lakialoitteen muotoilusta saa semmoisen käsityksen, että ikään kuin olisi mahdollista jälkikäteen ilmoittaa, että jokin henkilön joskus menneisyydessä tekemä homma olisi jälkikäteen tulkittavissa siviilipalveluksen suorittamiseksi. Se tuntuu kyllä aika vaikealta ratkaisulta.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Ed. Aittoniemi ei taida oikein ymmärtää, miksi kysymys totaalikieltäytyjistä on ongelma puolustusvoimien kannalta. Se on ongelma siksi, että totaalikieltäytyjät ovat puolustusvoimien pr-työn kannalta mahdollisimman haitallisia. Ei ole Suomen puolustusvoimien eikä myöskään koko siviilipalvelusjärjestelmän uskottavuuden kannalta myönteistä se, että syntyy tällainen vankilaongelma tiettyjen henkilöiden osalta.

Sen takia on pyritty yhdessä totaalikieltäytyjiä edustavien järjestöjen kanssa pohtimaan, minkälainen ratkaisu voitaisiin löytää, joka tyydyttäisi samalla kaikkien osapuolten tarpeet. Olen ymmärtänyt, että esimerkiksi hyvin arvostamani kenraalit kannattavat juuri siviilipalvelustehtävien monipuolistamista sellaisella tavalla, joka tyydyttäisi totaalikieltäytyjiä, koska muu vaihtoehto olisi juuri se, että totaalikieltäytyjät tekevät enemmän hallaa puolustusvoimille vankilassa ololla kuin tekemällä hyödyllistä työtä siviilipalvelustehtävissä.

Ed. Aittoniemi, ymmärrän, että teillä on strategia, mutta pitää olla myöskin taktiikka.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 14.40.

Täysistunto lopetetaan kello 14.33.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen